

LO MESTRE TITAS

SUSCRIPCIÓ

En Barcelona: semestre, 2 pesetas
 » » un any, 3 »

En provincias: semestre, 2'50 pesetas
 » » un any, 4'00 »

Número solt 5 céntims

Com deuría comensar lo 1900

Aixís y sols aixís, no hi donguin voltas;—debém exterminar als *carnestoltas*.

Pre-Judicis del any 1900

Aquí'm tens, estimat llegidor, convertit en un *santiament* de *cronista* en profeta, y perdonim el Senyor que contravinga sos concells, clavant una patada á aquell *nemo in patria propheta* del Santissim Evangeli. He mirat las estrellas ab una canya foradada; he fet certs experiments mágich-blanchs, mágich-negres y mágich *toti color*, trinxant tripas de galipau ab ronyons de ratolí y costellas d'escarbat; he evocat totas las foras de mon talent grandios y archi-incommensurable (tinch l' ávia morta), y pera que mos *Pre-Judicis* fossin més segurs, he consultat al Noy de Tona, á 25 espiritistas y finalment á quatre *pájaras* de las que *tiran* las cartas, gracias á la contribució secreta que pagan á nostre *germá-gobernador*, Sr. Sanz Es *cartin*. ¡*Aleluya* y dret al bulto!

Seguint la costúm establerta 'ls demés anys.

Jané

será 'l primer més, y puch assegurar (y ho sé de bona tinta) que, en los dias que hi haurá gel, fará un fret que pelará. En aquest més se desenrotllarán tendrissims dramas passionals entre 'ls *Micifufos* y *Zapirons*, podent tots los mortals apreciar las penetrants melodias que entonarán en teuladas y terrats els gats y gatas del barri, dedicats, aquest temps, á amorios lírichs y á endechas doméstico-escandalosas. Al finar el mes, moltissims empleats públichs, ministres, generals y demés ganduls, estarán afamats, per haversho gastat tot; pro no s'apurin, arribará el dia 31 y *ellos serán hartos*.

Febrer.

Es un més dels més (y eche usted es) hipocritons; al mellor dia fará un sol com unas Pascuas, més gros que 'l trasero d'en Villaverde y més penetrant que 'ls ulls de la petita del segón pis. Y sortirá vosté (poso per cas) á escalfarse un xich, y el molt desvergonyit s' amagará á jugá á fet ab la lluna, y caurá sobre la esquena de vosté una pedregada de *abuelo y muy señor mío*. El dia 21 plourá ¡vaya si plourá! Ho he llegit al *Saragosa* y ja saben vostés que 'ls aragonesos son molt túrchs y sempre surten ab la seva. Al dia 25 el Congrés publicarà una lley especialíssima, mediant la qual tot espanyol podrà fer lo que vulga, si lo que vol pot ferse.

Mars.

Per enterarse 'ls lectors de si plourá ó no plourá, poden consultá als senyors que fan el 'Saragosa'.

Perque jo (y dirho no 'm cou) so de tan... tarantan, tan que no m' entero que plou... fins que ja m' estich mullant.

Al dia 20 en Sagasta de dalt d' un quint pis caurá, quedant tot fet una pasta, en que hi haurá que llepá.

Per fi, lector, si vosté posa en la *Rifa* del mes, si no erra cap punt ¡já fé, treurá poch ó molts calés!

Abril.

Será un mes de ditxas, alegrías, goigs, satisfaccions y altres excessos poético-fusellables de la senmana anterior á la lluna de mel. No hi haurá en tot lo més un sol *disgust*, y pera penyora de que será aixís, no vull, parlant del Abril, *disgustarvos* més ab aquesta lata, y passo *in continenti* al

Maig,

al qual (com no m' esperava tan aviat) he trovat *in fraganti*, fent petons á las flors ab desfachatés sens igual. ¡No se quin Sant m' ha detingut, que no he avisat als Pares de Familia! ¡Y á la Protectora d'Animals y Plantas! Per indecent y escandalós. Vaya, vaya...—En las Iglesias hi haurá cants; als dematins rosada, los nuvis s' estimarán molt, etc., etcétera. L' etcétera es el gran recurs dels escriptors do-

lents. ¡Ja ho vehuen si soch humil!—Després del Maig, segons tots els síntomas, vindrá el

Juny,

hermós, abundant, florit, ab espigas coronat, á l' una ma una carbassa (avis als estudiants perseguidors de modistas), y una fals al altre ma.

La policia, aquest més, será més bestia que may. ¡Y cuidado si ho es sempre! Calculin, donchs, si'n fará de destrossos, tonterias, y demés barbaritats! Per la canya foradada á la Venus tot mirant, (y consti que es Venus-astre no cap Venus terrenal) he notat 27 síntomas, tots ells dels més importants, y al fi he tret per consecuencia, gracias al meu talentás, que després del 23... el 24 vindrá.

Juliol.

Fará una calor horrrrorosissima. Las pussas abundarán. Entre calor y pussas, ni jo ni'ls meus lectors companys martirs tindrem ganas de fer res. Cuidado, que podrém escriurer ab la cara plena de suhó y 3 dotsenas de pussas pasejant entre mitj, com las senyoretas aristócratas inglesas pels petinejadors de Londres! Pro, á Deu gracias, vindrá el dia 30 y aquest més criminal fará punt, y jo de bona gana ne faria també, si no m' esperés, ab un pam de boca, el simpátich

Agost,

durant el qual aquells que al *Mestre Titas* están avuy suscrits, tindrán una sort gran y una xaripa de las que may s'han vist. El ministre d'Hisenda, á casa seva, (es dir, dels suscriptors) els portará vint mil quatre cents trenta pessetas, tot en or. A un recó del armari de la cuina trovarán diariament butifarras, xarops, monjetas, pinyas, pa, vi y petroli. Amen. Els sortiran eix més 20 anys de sobre (avis á las mamás de *nenas* que han quedat al fi de festa pera vestir als Sants). Tindrán, en fi, els amichs del *Mestre Titas* una sort colossal... (Tot, *per supuesto*, si el revés no passa de lo que ara he contat)

Septembre.

Es un més dels curts, y com que m'agrada á mi doná á tothom per la corda y no contradí á ningú, soch curt també y passo al

Octubre

en que 'ls rahims van á expremers á las botas y 'ls estudiants á exprimer en la Universitat el sofre del seu cervell (dels estudiants ¿eh? no de la Universitat)—Durant aquest més (el dia 5 probablement) tindrà el general Martinus-Trampas un colich horrorós, que 'l deixarà com un fideu blanc, si no acut al moment á la clínica del Dr. Robert. (Avisém á aquest senyor que demá passarà l'administrador á cobrarli l' anunci.)—O jo deixo de ser profeta, ó després del 30 vindrá el 31, vigilia de Tots Sants, encara que plogui.

Novembre.

D'aquest més el dia 14 es Sant *Xerapi* gloriós que fará tenir *xaripa* á tots nostres suscriptors.

Las pollas, constant-lectoras del *Mestre Titas*, tindrán aquest més un nóvio d'upa y d'alló més elegant. Las nenas al despertarse trobarán sobre del llit tretze ninas, trenta estampas y vuyt 'robas de confits.

Y jo, tot sortint de la

"Biblioteca Regional", si no 'm tapo com deuria, trobaré... un gran constipat.

Nota. Tots aquells que 's morin avants d'acabá aquest més de lo que passi al Desembre no veurán res.

Desembre.

El dia 17, festa de Sant Llatzer gloriós, fará en Silvela un pet com un aglá: ¡morirá de repente! M'ho ha dit en secret una *echadora* de cartas. Per'allá á Nadal fará un fret que pelará, de segü. No m'ho ha dit la *echadora* de cartas, pro ho he llegit al *Saragosa*, qu'es molt agut. Perque, miri que té punta endevinar ¡ab 14 mesos d'anticipació! que per Nadal fará fret!—El dia 22, S. Fluvia, fará son Sant un riu, que passa per Girona. El 31, Santa *Coloma*, el celebrará la meva novia, que sembla una *tórtola* espanyoladissa. La meva penetració ha endevinat que, 15 días ans de Nadal, se guarnirán més de 1579 pessetes, tots ab rius de paper blau, municipals muntats, ocas mudas y covetas, y dintre de la de Betlém la vaca, la burra y altres animals com vostés... ja compendrán.

Y compendrán també que, no sabent que dir més, fassi punt.

Abur, senyors, y 'ls desitjo un bon 1900.

FILIPICA SEXTA

al deixeble *Sursum Corda*

Com crech be que has perdut l'esma y pateixes molt del asma, t'aplicaré un cataplasma gros y llarch com la Quaresma.

No n'hi ha prou ab la mostassa que 't fa moure poca fressa; vull que 't piqui ben depressa fins que 't hakis queixat massa.

Tap de barral, mocallós: d'aquí que no 't diré res has de plorar bon xich més y grinyolar com un gos.

¿Tu qu'ets xich com una mosca voldrías ferme la llesca? Has de veure, movent gresca, que no t'esclafi la closca.

Si tu vols capitular perque ja no sabs què dir jo per res vull desistir, per tu no 'm vull arronsar.

Si tu vols, quan te barallas, darne *fregadas d'orellas*, tu fins veurás las estrellas de tant rebre cops de trallas.

Com que tu ets d'aquells poetas caps de trons, dropos, sabatas, que ni saben donar latas, no t'engego á fer tinyetas.

Vull que demostris més bé com veus que no tens rahó; vull que demanis perdó, ó sino 't fusellaré.

Tu ab el teu dir garrafal donas mostrás de taul, perque á més de ser gandul tens molt buyt lo pis de dalt.

Si no confessas qu'ets cert qu'ets tonto á qualsevol part y ets un sopas y un cobart, te veurás de sanch cobert.

Y si encare ab tretzes vens defensant als catalans te tallaré peus y mans y t'arrencaré las dents.

Allavors ¡rebony! ¡gradall!... si agafo un reblum ¡refoll! te 'l tiro entre cap y coll y farás l'últim badall.

Si l'únich motiu, tros d'ase, es lo de que jo 't faig nosa, ni tu ni la teva esposa podéu treurerme de casa.

De Castilla á Catalunya tu 'n dius mal com si fos tinya; dius que 'ls seus fills, per rapinya, son la més baixa gardunya.

Los castellans, cabalment, en sa totalitat son los més pródichs que hi ha al mon y la més honrada gent.

¿Gardunya ells, tant socials que hasta 'ns mostran sos anhels? ¿Pillos ells, que son models dels més delicats modals? Quan tu afirmas que las collas

d'honrats fills de las Castillas
tenen maneres molt pillas,
me buscas las pessigollas.

Potser volías provarme
per pogué á la fi aburrirme
y per xo vas despedirme
sense una prova donarme.

Donchs sápigas, arrupit,
tros de quóniam, nas de fret,
que jo, 'l Nunci del Canyet,
no 'm dono per despedit.

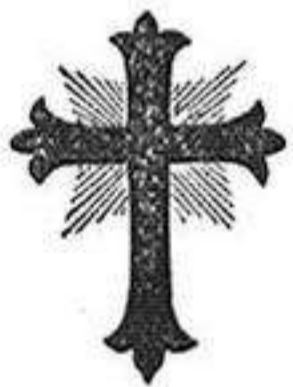
Sursum Corda, Sursum Corda:
ó 't faig al cap una esquerdá
ó bé te 'n vas á la m...
si acás tens l'orella sorda.

Podría molt ben deixarte
per lo qu'ets de sopa morta,
pero una llisada forta
no pot pas are escaparte.

Si tu ab acróstich contestas,
fent veure que molts fums gastas,
ab res de lo teu m'aplastas
y al contrari, ánimo 'm prestas.

Si per res me desanimo
es per continuá eixa rima,
que, com sé que no s'estima,
desd' avuy tampoch l'estimo.

LO NUNCI DEL CANYET.

Ha mort, á la edat de 36 anys, nostre company y amich
estimat, en Joan Gimbernat y Pons, acreditat farmacèutich y
tresorer del Centre de Carlistas de Barcelona.

Quant la fortuna li sonreya degut á sa constant laboriosi-
tat y á sos coneixements notables, ve la mort y sega aquella
vida dedicada al treball y al compliment de sos debers de
cristiá y carlista.

¡Pobre Gimbernat! ¡Els qu'hem estat vora son llit de mort
hem pogut compendre los nobles sentiments que anihavan
en son cor!

Dotze días ha estat lluytant desesperadament aquella na-
turalesa sencera y robusta, pero al fi ha sacumbit á la terri-
ble enfermetat que s'hauría cebat en aquell cos exuberant de
salut y vida.

Resem per sa ánima; resem per l'amich lleal y franch pera
que desde 'l cel pugá contemplar lo triunfo dels ideals que
ab tanta valentia y desinterés defensá desde petit y quinas,
junt ab sos afectes de familia y sas ocupacions professionals,
constituían totas las sevas puras ilusions y plahers en aqueix
mon.

A sa atribulada familia enviém lo més sentit pésam, ab la
seguretá que no han de faltarli al que fou intim amich nos-
tre, nostras pobres oracions.

Que Deu lo tinga en la Gloria.

Ab dolorosa sorpresa havem sabut la mort del malagua-
nyat jove D. Matías Balil y Playá. Descansi en pau lo bene-
mérit manresá que molts vegadas havia honrat las columnas
de nostre senmanari ab los delitosos fruyts de sa ben trempa-
da ploma baix lo pseudónim de Deixeble de Manresa. Es-
sentnos imposible avuy ser més extensos per la premura del
temps y per la falta d'espai, mentres preguém al Cel pera
son etern descans, donem lo mes sentit pésam á tota sa fami-
lia y d'un modo especial á nostre particular amich y germá
seu lo Rnt. D. Joan.

En lo número següent publicarem, si á Deu plau, una poe-
sia de 'n Carlos Riubrogent, a la seva bona memoria.

R. I. P.

Trenta tres rosas vermellas,
vintiquatre alas d'aucell,
dos clavells, quinze rosellas,
un bech de colom novell,
dotze llassos de tres canas
rosa-pálits, grochs y verts,
trenta dos violas boscanas,

sis geranis ben overts,
dotze flors ben llargarudas,
trenta plomas d'avestrús,
disset alas d'ocas mudas,
setanta cuas de llus,
trenta xinxas, un plumero,
una cua de guinéu...
tot aixó porta al sombrero
la nuvia d'un amich meu.

— Tinch el disgust d'anunciar als llegidors que
'l simpatic diputat republicá Sr. Lletget ha fugit al
extranger y que l'está buscant la policia. Per una es-
tafada de uns quants cents mils de pessetas. Lo que
no es veritat, com deyan els diaris, es que haigi fugit
á París, perque allí el Tribunal del Sena l'ha condem-
nat á dos anys de presó per una altre estafada. Ja
cuidará, donchs, en Lletget de no acostarshi. La enho-
rabona als republicans. Y als cacos. Ja tenen al Con-
grés son representant.

— Estém regenerantnos. La Loteria ha tingut
trastornat al nostre poble aquests vuyt días. Y mentres
tots els pobles civilisats prohibeixen timbas d'aques-
ta mena, aquí el govern porta la batuta, com si 'ns
trovessim al Marroch, poso per cas, ahont la fatalitat
es un gran factor. El govern hi té el 40 per 100. ¡Ell
si que treu la grossa!

— A Madrid un boig se llevá de nit, agafa un ga-
vinet y talla el coll en rodó á la seva dona, á sa mare,
á la criada... Llástima de tres dotsenas de ximplets
ab aquestas aficions, que trevallessim cinch minuts al
Congrés en un dia de sessió.

— Al ministeri de la guerra 's gastan diariament
1,000 pessetas en plomas, tinta y papers. Aixís ho
dihuen els Presupostos y nosaltres ho transmittim als
repatriats y als pobres treballadors. ¡Y encare dirán
que 'ls nostres 500 y pico de generals son uns bo-
rricos!

— Se diu que 'ls marinos demanarán en pes la
llicencia absoluta, á causa dels atachs que han rebut
al Congrés. Ho celebrariám. Perque per tenir un cos
de Marina, quals generals son uns cobarts y traidors,
y quals valents subordinats poden ser portats al ma-
tadero pel capritxo de cualsevol Sagasta, val més que
s'estigan tots en sa casa.

— Llegeixo: "En las habitaciones de la infanta
Isabel, ha dado la compañía Lara una representación
de "La sala de armas," y otras producciones dramáti-
cas. Han asistido S. M. el Rey, la Reina, las Princesas
y la alta aristocracia. Llamó la atención un hermoso
collar de brillantes de gran tamaño que llevaba la
Reina, valuado por los asistentes en varios millones
de pesetas." Y lleigeixo á n'en Mariana: "La magnánima
reina (Isabel I) ofreció vender sus joyas para la con-
quista y adquisición de tan dilatados Imperios (Amé-
rica)."

LA REPARTIDORA

Pera acabar ab las diferencias de *classes* y fer
á tothom igualment rich, van idear los arregla-
dors del mon, la repartidora.

Actualment, van dir ells, hi ha gent que tenen
diners de sobras y en cambi n'hi ha d'altres que
no tenen un quarto, ni saben d'ahont treurel tam-
poch; lo que convé, per lo tant, pera acabar ab
aquest estat tant deplorable, es que 'l Govern
obligui á tothom á entregar tots los diners y va-
lors que tinga; quan lo govern los tindrà, després
de reunirlos tots, ne donará una part igual, exac-
tament igual, á cada un dels homes; aixís s'aca-
barían d'una vegada 'ls richs y 'ls pobres y tot-
hom sería feli (ó tindria tants ó mes mals de cap
que ara).

De manera que, segóns aquesta gent lo primer
que s'ha de fer pera arreglar lo mon es convertir
al Estat en un lladre: perque 'l govern hauria de
fer ni mes ni menys que alló que fan los lladres
dels camins, que fan saltá 'ls quartos á tots los

passatgers y després se 'ls reparteixen. Pero en-
cara no n'hi ha prou ab aixó, pera que 'l mon
vagi be, es precis que tothom se deixi robar y ab
tota sinceritat porti al *fondo comú*, tot lo que
tinga.

¡Homel miri que á mí m'ha costat treballar de
veras y patir en gran, ferme aquest reconetl miri,
que jo tinch dóna y fills y tot m'ho haig de ben
menester, miri que jo m'ho he guanyat y no ho
vull entregar pesi á qui pesil y si demá 'm poso
malalt? y si m'imposibilito pera treballar mes?

A totas aquestas queixas y á molts d'altres
esclamacions per l'istil, hi contestarian lo mateix.

—Lo be de la societat exigeix la repartidora,
ab aixó la repartidora s'ha de fer encara que tú
't reventis, que se'ns endona á nosaltres de tú?

—¿Y que per ventura no formo part de la so-
cietat jo? ¿qué no soch un home com tots los de-
mes? ¿qué per ventura soch una bestia?

De lo que resulta, que en nom del benestar
social, se portaria la miseria á cada un dels ho-
mes que forman la societat: l'home ab tants *arre-
glos* y ab tant haverlo de fer felis acabaria per
ser mes desgraciat que las mateixas bestias; al
porch, per exemple, se'l engreixa y tracta be tot
l'any y al cap de vall se 'l mata; se 'l sacrifica
pel benestar d'uns quants; al home en cambi ab
lo sistema de la repartidora, primerament en
lloch de tractarlo bé y evitarli mals de cap se 'l
reventa treballant y quan está ben reventat y ab
penes y treballs ha pogut guanyar alguna cosa,
allavors se li fa entregar tot lo que té; també se 'l
sacrifica, com lo porch, pera profit d'uns quants.

Perque no hi ha dupte, que d'aixó de la repar-
tidora se'n aprofitaria algú; y ben de veras; y
no s'ha pas de dir qui se'n aprofitaria... tantafara-
malla de ganduls, com corra per aquets mons de
Deu, entre anarquistas y socialistas y altres cri-
dayres y sabis per l'istill...

ALMANACH

DE

Lo Mestre Titas

Está agotantse aquest preciosíssim Almanach.
De venda en casa de tots nostres corresponsals
y en los kioscos de la Rambla.

Apesar de constar de 160 planas en 4.º ab
unas bonicas cubiertas á dos tintas, ab profusió
de grabats y un text escullidíssim, costa sols

¡¡2 ralets!!

Tercer Certamen de LO MESTRE TITAS

(Continuació.)

**Per agafá als lliberals
(quina colla d'animals!)
de tots nostres mals culpables,
y 'l seu merescut doná'ls,
¿quins tormentos son aplicables?**

TREVALLS REMESOS

V

Conech un medi excelent per castigá als lliberals, un dels més originals que 's logrará fàcilment, puig consisteix solsament en tapá'ls d'ulls ab bons mots; y ja que son lladregots y assessins, en un instant, quan menos s'ho pensarán obrí'ls en canal á tots.

VI

Moltíssima llibertat per menjá jo 'ls donaría y també procuraría que no 'ls manqués igualtat. Bons plats de fraternitat voldria que se 'ls donés, perque tot lo mon veigés com aquesta vil canalla fan l'última revifalla y moren farts de progrés.

VII

Dongui 'l Rey lo crit de guerra, puji á cavall tot seguit y embesteixi decidit á la xusma que 'ns soterra. De segü veurém per terra als que 's diuen lliberals, y com son tan animals femlos ballar sens tardansa una macábrica dansa lligats pel coll, dalt d'uns pals.

VIII

Als lliberals jo faria, per cassarlos, lo següent: Jo, sa tripa d'ayguardent y de pólvora ompliria, y com xerrant tot lo dia agafan terrible sed beure 'ls faria á galet un raig de... certas essencias y després... las conseqüencias las deixo á un misto de pet.

IX

Veure l'error abatut, oir lloansas de Deu, olorar per tot arreu los perfums de la virtut, gustar la santa quietut d'una conciencia moral, al Govern Tradicional tocar, en fi, eternament. Veusaquí 'l pitjor torment que 's pot dar al lliberal.

(Seguirá.)

—Vamos, doctor; ¿morirá ó no el tío?
—Ni pensarho; lo que es per ara te una salut refractaria á tota mena de medicinas.

*

—Manel—diu el marqués al criat—ja estich cansat d'avisarte. Aquesta pols d'aquets mobles, te já al menos 6 mesos.

—Alashoras, senyor marqués, no 'm correspon á mí. No fa més de 3 mesos que estich ab vosté.

*

Procuradó es en Joan Coma del Vis-comte del Congost, al cual escrigué (y no es broma) el día 30 d'Agost:

«Com fá una caló que frisa, dispensim, Sr. Vis-comte, si passo á escriure aquest comte en mánigas de camisa...»

EXTRACTE-GLOBO

Lo millor medi pera
llimpiar metalls.

Se recomana d'un
modo especial als
Parrocos pera nete-
jar y enlluhentir los objectes del Culto.

DIPOSIT A VICH: D. Joseph Palmerola, carrer
dels Argenters, Confiteria.

Corneli Dresdel, en 1600, inventá el primer termometre, el qual está clar que era molt perfecte. Reamur el perfeccioná y ultimament Fareuheit y altres l'han retocat de tal manera y l'han construit en tals formas, que avuy es un dels instruments físichs més perfeccionats.

*

Le emulació es un extracte de la enveja. Aixís molts remeys utils s'extrahuen de plantas verinosas.

*

Els homes de partit s'imaginan que governar una nació es subjectarla á la opinió que tenen ells. Aixís ho entenen els que 's diuen lliberals.

*

Examen de Teología:

- ¿Quina mena d'animal es el mico?
- Un animal cuadrumá.
- Digui algunas especialitats sevas.
- Que si fos pianista, ell sol se bastaria per tocar pessas á quatre mans.

AYGUA AB BOLADO

(Primer envío)

Si vivint pogués ser sabi y morint pogués ser sant...

Alcansaria lo més difícil de la vida: estar sá de cap y d'ánima.

La santetat d'una causa la fa tant la bondat de sa idea com lo sacrifici de sos defensors.

L'home que mor deshonorat, lo fossar li es presidi.

No hi ha cap vanitós que no siga egoista.
Ni cap virtuos que no sigui humil.

Lo riurer sempre, fa tonto.
Lo plorar sempre, fa boig.

Prefereixo ser amich d'un dolent, que d'un tonto.
Perque 'l dolent fa quelcom de bo.
Y 'l tonto tot ho fa malament.

Se sol dir: "de la bondat no 'n menjarém".
Y no 's pensa que moltes vegadas una esposa bona 's guanya una fortuna administrant sa casa.

L'home que may s'ha tornat roig mereix un presidi.

Perque prova que no té conciencia.
Y aquesta es la fusta dels grans criminals.

He voltat moltes presons en compliment de mos debers professionals.

Y no he trovat cap carlí pres per lladre, calumniador ni assessí.

Tots aquests los he vist d'ideas avansadas.

La bellesa del cos es lo bes de la divinitat.
La del esprit es la possessió de la divinitat.

Per molt hermós que sia 'l palau de las il·lusions, lo converteix en runas lo buf de la realitat.

L'home que no sab concebir grans aspiracions ó que no té pit pera portarlas endavant, es com l'irracional... un munt de carn per podrir.

Un Camalluhent.

Per la copia,
ROGER DE LLURIA.

ZUMALACARREGUI

(Continuació.)

li doná una forta mossegada al nas, que, segons deya lady Elena, era una hermosa pessa, artística y aguilena.

Els crits, la confusió, eran espantosos. A duras penas conseguian los convidats arrancar aquell nas lliberal de las dents aquellas carlistas, y lo mes notable del cas era que en aquest treball no 'ls ajudava poch ni molt el pare, perque aquest invertia 'l temps en xisclar y apostrofar á son rendit fill, veyentse aclarat que preferia 'ls drets del seu rey y el triunfo de sas ideas als nassos de son primogenit.

Episodis com aquest eran llavors la vida normal d'Espanya. Un sol d'ells retrata 'l caracter original y primitiu d'aquella heroica guerra.

IV

Comensa la guerra civil

En el Nort, en el Mitj-día, en l'Est y en el Oest, en las terras planas y en las montanyosas, los paisans tots empunyaren las armas, ja en pró de D. Carlos, ja en favor de Cristina. En las ciutats predominaren los cristinos, en el camp los carlistas. Los *Rectors del camp*, nervi del partit católich-monárquich, partit netament carlista desde la mort de Ferrant VII, arrastraren en pos de sí á tota la massa campesina y en un moment apareixeren cubrint los camins aquestas bandes irregulars, que son com el ciment de que 's forma la guerra de guerrillas.

L'exércit se conservá fidel á Cristina y aquesta fou la seva salvació. Gracias al exércit pogué el trono de Cristina sufrir, sense derrumbarse, aquell primer choque de las passions enemigas. Els hermosos escuadrons de la Guardia Real corrian en totas direccions la terra espanyola, degollant aquí y allá á multituds de campesins; y aquets degüellos de masses inermes, que 'ls lliberals anomenavan batallas, omplian diariament las columnas de la *Gaceta de Madrid*, com á provas que 's davan á Europa de la facilitat ab que 's dominaria 'l terrible accident. També Napoleon en 1808 presentava en el *Monitor* de Paris provas semblants.

No obstant, per lo general, el gran partit que 's declará per D. Carlos fou arrollat per tot arreu. Don Manel González, empleat subaltern, que proclamá, el primer, á Carlos V en Talavera de la Reina, fou pres y fusellat, D. Sants Ladón, general de mérit en la guerra de la independéncia, que reuni en pochos dias una grossa multitud de navarros y castellans, fou derrotat per en Lorenzo y fusellat també á Pamplona. Igual sort tingué 'l general Tribarren. El famosíssim Merino sols pogué sostenirse un moment en Castella y tingué de pendrer, fugitiu, el camí de Portugal. Bilbao, centre de poderosa insurrecció, caigué en poder de Sardsfel. A Madrit se deixaren desar-mar sens resistencia los batallons de voluntaris, afectes tots á la causa carlista.

Al principi la insurrecció carlista solsament revestia importancia en Navarra y Bascongadas. Apenas morí Ferrant VII, s'aixecaren en massa las quatre provincias ab las autoritats al frente, aclamant al Rey llegítim; desde l'Ebre als Pirineus no ressoná més que un crit, no 's vegé mes que una aspiració: la aspiració tradicionalista y el crit de ¡viva Carlos V!

Era virey de Navarra el general Sardsfel, que tenia á sas ordres 12.000 homes, forsa decisiva alashoras, que representavan la victoria pels carlistas, si en Sardsfel aclamava á Carlos V, y allunyava dels lliberals una derrota segura, si en Sardsfel se declarava cristino. Per lo mateix, la decisió d'aquest general era importantíssima. Ell era realista dels *servils*, dels idólatras del Rey, y si be duptá al principi per quin partit se declararia, al fi 's declará resolta y francament anticarlista.

Decidit á combatre la insurrecció, deixá una brigada á la frontera de Portugal, ahont estava D. Carlos, y ab el resto de la forsa se dirigí al Nort. Los trevalladors, convocats per las Diputacions, fugian espantats, tirant las armas pels camins. La Diputació de Vitoria, mes espantada per tenir al enemich mes próxim, se presentá á n'en Sardsfel, rendintse á discreció. Las tropas cristinas entraren en Vitoria ab l'aparato y la presumpció de vencedors. El paisanatje, tement el saqueix, victorejaba á Cristina pels carrers. Tota la planura alaveza, petita y hermosíssima antessala de las montanyas, se someté com la capital.

(Seguirá.)

Establiment Tipogràfic, Casanova, 13; Barcelona.